

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Vår saksbehandler
Amund Johnsrud / Harald Velsand
+47 97 54 18 42 / +47 48 02 38 76

Vår dato
28.01.2021
Deres dato
28.10.2020

Vår referanse
20/00823-3
Deres referanse
19/4948-14

Hørings svar. NOU 2020:12: Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn

Norges Bondelag er fornøyd med at distriktspolitikken nå er høyere på den politiske dagsorden. To viktige offentlige utredninger om distriktspolitikken er lagt fram og bidrar med faktagrunnlag og perspektiver som er relevante for den videre politikktutforming. Det vil være hensiktsmessig å se oppfølgingen av Distriktnæringsutvalget i nær sammenheng med oppfølgingen av både *NOU 2020:15 Det handler om Norge* (Demografiutvalget), og videre med *Ungdommens distriktspanel*, som legger fram sine forslag for regjeringa våren 2021.

Situasjonsbeskrivelse – pkt. 9.1

Utredningen påpeker mange viktige sammenhenger mellom ulike politikkområder i sin beskrivelse. Næringslivets rolle – inkludert landbruket – er svært avgjørende for å utvikle distriktene, samtidig som samhandling med myndigheter og forvaltning er viktig. En aktiv næringspolitikk på alle tre forvaltningsnivå, der fordelings- og utjevningpolitikk er et element, vil kunne støtte og bidra til utvikling i næringslivet, arbeidsplasser og lønnsomme bedrifter. Utvalgets vurderinger om at fremtidig politikk må forstå og bygge på unges bostedspreferanser og forhold som virker inn på bostedsvalg utgjør et viktig tilleggselement.

Norges Bondelag støtter utvalgets holdning om at spredt bosetting har en kulturell og sosial egenverdi for landet og som også er viktig for å utnytte den næringsmessige kompetansen i distriktene.

Landbrukets betydning

Et aktivt landbruk over hele landet skaper grunnlag for næringsutvikling og vekst i distrikts-Norge. De landbruksbaserte verdikjedene knytta til jordbruk, skogbruk og reindrift er blant de få komplette verdikjedene i fastlands-Norge, og med en tydelig regional forankring.

Primærlandbruket med i underkant av 40 000 årsverk knyttet til norske gardsbruk, skaper store ringvirkninger. Næringsmiddelindustrien er Norges nest største industrisektor, hvor kjøttindustrien alene sysselsetter flere enn fiskeindustrien. Totalt er det sysselsatt ca. 50 000 i den innenlandske næringsmiddelindustrien, som har en desentralisert struktur og betyr svært mye i mange lokalsamfunn.

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland, 0135 OSLO, Tlf: 22 05 45 00
Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5, 0190 OSLO
Bankkonto: 8101.05.12891, **Org.nr.:** 985063001 MVA
bondelaget@bondelaget.no, www.bondelaget.no

Bankkonto: 8101.05. 91392
Org.nr.: 939678670

Norges Bondelag stiller spørsmål ved begrepet bruttoprodukt som uttrykk for verdiskapinga i landbruket i denne rapporten, i og med at enkeltpersonsforetak ikke synes å være inkludert i analysene fra Telemarkforskning som legges til grunn (fig. 2.22-24). Vi viser til NIBIOs driftsgranskinger i jord- og skogbruk, samt en rekke verdiskapingsrapporter for ulike fylker og regioner. I flere av rapportene er tilskuddene til jordbruket inkludert i verdiskapingsbegrepet, mens slike tilskudd ikke blir regnet med i verdiskapinga i nasjonalregnskapet. De er likevel viktige for inntektene i jordbruket og for inntektsvirkningen i andre tilknyttede næringer. Overføringene til jordbruket er betaling for produksjon av fellesgoder, slik at en kan se på omfanget av overføringene som et mål på hvordan samfunnet verdsetter produksjon av fellesgoder, rent økonomisk. Rapporten kan dermed gi et feilaktig, eller undervurdert bilde av landbrukets faktiske bidrag i næringslivet i distrikts-Norge.

Et aktivt landbruk er bunnplanken i lokaløkonomien

Like viktig er landbrukets betydning som bunnplanke i lokal- og regionaløkonomien i store deler av landet. Uten et oppegående landbruk vil mye av grunnlaget for nyskaping og innovasjon i andre næringer falle bort, fordi nødvendig infrastruktur av tjenesteproduksjon og småindustri ofte er basert på det lokale, stedege landbruket. Svært mange gründerbedrifter i Distrikts-Norge oppstår i grensesnittet mellom tradisjonelt landbruk, småindustri og teknologibedrifter. Landbrukets multiplikatoreffekter knyttet til verdiskaping og sysselsetting er derfor betydelige.

Slik næringsutvikling er også en mulighet til å utvikle gårdsbruket som arbeidsplass. Bygdenæringene har de beste forutsetningene for å lykkes dersom det tradisjonelle landbruket står sterkt.

Differensiert arbeidsgiveravgift – kap. 9.4

Norges Bondelag støtter utvalgets syn om at differensiert arbeidsgiveravgift er et viktig virkemiddel for å nå distrikts- og regionalpolitiske mål og bør videreføres.

Aktiv landbrukspolitik er aktiv næringspolitikk

På denne bakgrunnen vil vi framheve betydningen av en aktiv landbrukspolitik. Som på andre politikkområder skal den fylle flere formål. Markedsinntekter er basisen, men tilskudds- og støtteordningene er nødvendig for å sikre et landbruk over hele landet, på ulike brukstyper og i ulike bruksstørrelser. I tillegg vil vi nevne formål som miljø og klima, sunn og trygg mat.

Grensevernet er en absolutt forutsetning for at landbruket skal kunne bidra til næringsutvikling og vekst over hele landet. Men også i et klima- og bærekraftperspektiv er tollvernet for norske landbruksprodukter avgjørende fordi alle land må bidra til den globale matforsyningen. Ifølge FN trenger vi 50 prosent mer mat i 2050, samtidig som klimaendringer vil bidra til å redusere avlingene globalt med 7-8 % prosent. Regjeringa må derfor jobbe for å styrke nærings konkurransekraft og ikke gi fra seg virkemidler som kan styrke norsk produksjon og arbeidsplasser. Uten en slik inngang, vil ikke landbruket kunne bidra tilstrekkelig til utvikling i distriktene.

Mangelen på investormiljøer og investorkapital er en betydelig hemsko for utviklingen i distriktene. I mange distriktskommuner er pantegrnlaget derfor lavt grunnet et svakt eiendomsmarked. Det gjelder både for landbrukseiendommer og innenfor andre næringer. Da begrenses mulighetene til å framskaffe tilstrekkelig lånekapital, sjøl om driftsøkonomien i utbyggingsprosjektene er tilfredsstillende. I disse områdene er det et behov for risikoavlastning i form av offentlig toppfinansiering for å få til ei tilstrekkelig samla kapitalpakke.

Kompetanse – kap. 9.3

Landbruket er ei kompetansekrevende næring, og sammensatt og allsidig kompetanse er nødvendig. Overgangen fra oljeøkonomi til bioøkonomi og tilpassing til klimaendringer krever særlig at forskning, utvikling, formidling og utdanning innen grønn sektor prioriteres.

Klimakunnskap er et aktuelt stikkord. Det er også nye kompetansebehov blant annet knyttet til matsikkerhet, foredling og markedsføring. Det stilles stadig større krav til kunnskap som grunnlag for god lønnsomhet.

Norges Bondelag støtter utvalgets forslag om det bør innføres insentiver for at universiteter, høyskoler og fagskoler skal etablere flercampusmodeller for å møte arbeids- og næringslivets behov over hele landet, samtidig som det skapes relevante kunnskapsmiljøer i krysningspunktet mellom utdanning, forskning og næringsliv.

Kompetanse bygges gjennom praktisk arbeid, formidling av kunnskap, rådgivning og formell utdanning. Kort vei fra forskning til bruk av ny kunnskap hos bonden er en styrke som må videreutvikles.

Vi vil også understreke behovet for fleksible etter- og videreutdanningstilbud. Utvalget peker på universitetene, høyskolene og fagskolene. Det er også betydelige EVU-virksomhet i regi av organisasjoner og studieforbund, der insentiver og økonomiske rammer bør bedres.

Grønn vekst – pkt. 9.5

Norges Bondelag støtter utvalgets syn om at distriktsnæringslivet er en sentral bidragsyter til arbeidet med å nå Norges klimamål og en del av løsningen på globale klimautfordringer. Vi viser til landbrukets klimaavtale med regjeringa om utslippsreduksjon og økt karbonbinding tilsvarende 5 mill tonn CO₂-ekvivalenter, og til Landbrukets klimaplan.

Vi er glad for at utvalget påker at «..tiltak for å nå Norges klimaforpliktelser vil antagelig medføre betydelige kostnader for næringslivet i Distrikts-Norge.» Norges Bondelag har i sine innspill til flere statsbudsjettene ganger tatt opp behov for et eget landbruksprogram i ENOVA, støtte til å utvikle nye klimateknologi og en fondsordning med skatteinsentiv for klimatiltak på gårdsnivå. Det vil være behov for betydelige investeringer i ny teknologi og driftsmåter i landbruket, både med tanke på klimatilpasning og utslippsreduksjoner.

Infrastruktur – pkt. 9.6

Landbruket er spredt over hele landet og er i svært desentral næring. Det sier seg sjøl at behovet for gode infrastruktur-løsninger påvirker nærings konkurransekraft. Dette inkluderer transport på veg og bane, både med tanke på nærings leveranser og behovet for driftsmidler.

Landbruket tok tidlig i bruk datateknologi og er i dag helt avhengig av dette fungerer – i hele landet. Norges Bondelag støtter derfor utvalgets syn om at digital infrastruktur er i dag en grunnleggende og kritisk infrastruktur. Videre støtter vi at økt statlig støtte til bredbåndsutbygging og fiberløsninger må forsterkes ytterligere for de områdene av landet som ikke ivaretas av private utbyggere. Vi er også enig i at «nettkapasitet i distriktene må utbygges for å kunne øke landets tilgang til grønn kraftproduksjon og kunne omstille transportnæringen og andre næringers bruk av energikilder.» Også for landbruket er økt bruk av el på full fart inn både i bygg, transport og som trekk-kraft.

Lokalt eierskap til ressursene – pkt. 9.8

Norges Bondelag er enig når «Utvalget anser det likevel som uheldig dersom økt utenlandsk eierskap fører til en utflytting av hovedkontorer og sentralisering av strategiske funksjoner,» og at «Lokaliseringen av bedrifiers hovedkontorer er viktig av flere årsaker....»

Den norske modellen som fordeler eierskap til ressurser på mange, har gitt verdiskaping og vekst i hele landet. Lokalt og langsiktig eierskap til natur- og arealressursene må sikres gjennom lovverket. Det er sammen med styrket eiendomsrett, grunnlag for økt innovasjonsevne, verdiskaping, investeringer, ressursutnyttelse og produksjon av trygg norsk mat.

Fylkeskommunens og kommunenes rolle – pkt. 9.8 og 9.10

Landbruket mottar betydelige investeringsmidler gjennom Innovasjon Norge og jordbruksavtalesystemet. Partnerskapet i fylkeskommunen er en viktig samhandlingsarena. Partnerskapet består av fylkeskommunen, faglagene (Bondelaget og Bonde- og Småbrukarlaget), skogbruket, Innovasjon Norge og Fylkesmannen i Innlandet. Partnerskapet bør være et strategisk forum med mål om å løfte landbruket.

Norges Bondelag er enig med utvalgets syn om at det er viktig at fylkeskommunene og kommunene har handlingsrom og økonomiske virkemidler til å kunne ta en sterkere utviklingsrolle.

Kommunenes rolle i å utvikle landbruksnæringa har også stor betydning. Landbrukskontorene spiller en svært viktig rolle i utviklingen i mange bygder. Utover å forvalte økonomiske og juridiske virkemidler som gjelder landbruket utfører mange kommuner tjenester som ikke er lovpålagte. Det kan ha stor betydning for næringa når landbrukskontorene tar en offensiv og positiv rolle i næringsutvikling innen tradisjonelt landbruk, men også i utvikling og rådgiving knyttet til tilleggsnæringer basert på gårdens ressurser.

Arealsspørsmål og planprosesser med god saksbehandling er viktig for ei arealbasert næring. Jordvernet er ofte et konfliktfylt tema i pressområder, men er et avgjørende ressursproblem for matproduksjonen.

Utmarksforvaltning – pkt. 9.11

Bønder eier og forvalter store deler av Norges areal. 180 000 landbrukseiendommer omfatter om lag 70 % av Norges fastlandsareal. Dette gir et særlig forvalteransvar. Store verdier knyttet til jakt- og fiskeressursene gir grunnlag for næringsvirksomhet basert på natur- og arealressursene.

Norges Bondelag er enig med utvalget i at regjeringens pågående arbeid med forenkling av utmarksforvaltningen må intensiveres. Flere forvaltningsinstitusjoner og departement med ansvar for ulike deler av utmarksforvaltningen gjør dette komplisert for grunneiere som forvaltere og næringsutviklere.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Sigrid Hjørnegård

Harald Velsand